

Aan:
de voorzitter en leden van
Provinciale Staten van Drenthe

Assen, 31 oktober 2023
Ons kenmerk 44/5.10/2023001472
Behandeld door domein Samenleving
Onderwerp: Nieuw Convenant Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe
Status: Ter informatie

Geachte voorzitter/leden,

Hierbij informeren wij u over de ondertekening van het Convenant Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe.

In onze brief van 14 juni 2023 hebben wij u toegezegd u te informeren over de ontwikkelingen met betrekking tot de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe. Wij zijn verheugd u te kunnen meedelen dat wij op 3 oktober 2023 besloten het convenant voor deze regio te ondertekenen. De publicatie van het convenant staat gepland voor 1 november 2023 en de feestelijke ondertekening zal plaatsvinden in aanwezigheid van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en alle betrokken partijen.

Het convenant omvat een financiële uitwerking, waarbij het Rijk een maximale bijdrage van € 30 miljoen levert en de rest van de financiering door de regio wordt verzorgd. De verdeling van deze financiële middelen moet nog formeel worden vastgesteld en is beoogd om te geschieden op basis van het inwoneraantal. Dit zou betekenen dat de provincie Drenthe een bedrag van ongeveer € 7,9 miljoen zal moeten bijdragen.

De Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe heeft als doel om brede welvaart in de regio te bevorderen. De regio staat voor aanzienlijke vraagstukken, zoals een lager gemiddeld inkomen, beperktere startkwalificaties, gezinsproblematiek, hogere zorgkosten en een grotere afstand tot essentiële voorzieningen. De vergrijzing en het wegtrekken van jongeren vormen ook punten van zorg. Het beoogde programma richt zich op het verbeteren van kansen en welvaart voor verschillende doelgroepen, waaronder kinderen, jongeren, senioren en onder-

nemers, en behandelt thema's zoals levenslang leren, gezondheidszorg, economische structuurversterking en de aantrekkelijkheid van de regio.

Tijdens de uitvoering van de Regio Deal zullen we de voortgang rapporteren via de planning-&-controlcyclus. Wat betreft de financiering van de provinciale bijdrage, zullen wij allereerst kijken naar de beschikbare middelen binnen de bestaande begroting. Indien deze niet toereikend zijn, zullen we een voorstel aan uw Staten voorleggen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter

, secretaris

Bijlage Convenant Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe
wa.coll.

Dealtekst Regio Deal 4^e tranche

REGIO DEAL ZUID- EN OOST-DRENTHE 2023-2027

In volle vaart door voor Brede Welvaart in Zuid- en Oost-Drenthe

PARTIJEN:

1. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de heer Hugo de Jonge, hierna te noemen: BZK;
2. De minister van Economische Zaken en Klimaat, mevrouw Micky Adriaansens, hierna te noemen: EZK;
3. De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de heer Robbert Dijkgraaf, hierna te noemen: OCW;
4. De staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, de heer Maarten van Ooijen, hierna te noemen: VWS;
5. De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, mevrouw Karien van Gennip, en de minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen, mevrouw Carola Schouten, hierna samen te noemen: SZW;
6. De minister van Infrastructuur en Waterstaat, de heer Mark Harbers, en de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat, mevrouw Vivianne Heijnen, hierna te noemen: IenW.

Partijen genoemd onder 1 tot en met 6 ieder handelend in hun hoedanigheid van bestuursorgaan en hierna samen te noemen: het Rijk;

7. Gedeputeerde staten van de provincie Drenthe, namens deze: mevrouw Willemien Meeuwissen (gedeputeerde), hierna te noemen: Provincie Drenthe;
8. Gedeputeerde staten van de provincie Overijssel, namens deze: de heer Erwin Hoogland (2de loco Commissaris van de Koning), hierna te noemen: Provincie Overijssel;
9. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Borger-Odoorn, namens deze: de heer Jeroen Hartsuiker (wethouder), hierna te noemen: Gemeente Borger-Odoorn;
10. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Coevorden, namens deze: de heer Renze Bergsma (burgemeester), hierna te noemen: Gemeente Coevorden;
11. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Emmen, namens deze: de heer Raymond Wanders (wethouder), hierna te noemen: Gemeente Emmen;
12. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Hardenberg, namens deze: de heer Alwin te Rietstap (wethouder), hierna te noemen: Gemeente Hardenberg;
13. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Hoogeveen, namens deze: de heer Karel Loohuis (burgemeester), hierna te noemen: Gemeente Hoogeveen.

Partijen genoemd onder 7 tot en met 13 ieder handelend in hun hoedanigheid van bestuursorgaan, hierna samen te noemen: Regio;

De volgende regionale partijen ondersteunen het convenant door middel van steunverklaringen:

14. Vertegenwoordiger(s) van het regionale bedrijfsleven en ondernemingen;
15. Vertegenwoordiger(s) vanuit de kennisinstellingen;
16. Vertegenwoordiger(s) vanuit de woningbouwcorporaties actief in de Regio;
17. Vertegenwoordigers(s) vanuit het veld van zorg- en welzijnsorganisatie;
18. Vertegenwoordiger(s) ten behoeve van de Aantrekkelijke Regio, recreatie en toerisme

Alle Partijen hierna allen tezamen te noemen: Partijen.

BEGRIPSBEPALING:

In dit convenant wordt verstaan onder:

- *Regio Deal*: convenant dat door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties eventueel een andere minister/staatssecretaris en één of meer regiopartners is gesloten om de kwaliteit van leven, wonen en werken van inwoners en ondernemers in een regio te verbeteren;
- *Regio Envelop*: het bedrag van €900 miljoen dat beschikbaar is gesteld in het coalitieakkoord 'Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst' van het kabinet Rutte IV om in de periode van 2022 - 2025 nieuwe Regio Deals af te sluiten.
- *Regiokassier*: publieke regiopartner, zijnde een provincie, gemeente of openbaar lichaam als bedoeld in artikel 8, eerste lid, van de Wet gemeenschappelijke regelingen, die ten behoeve van de uitvoering van de Regio Deal de taak van kassier vervult of zal vervullen;
- *Regionale private financiering*: voor de uitvoeringsactiviteiten van de Regio Deal beschikbaar gestelde financiële bijdragen of bijdragen in natura van een private regiopartner;
- *Regionale publieke financiering*: voor de uitvoeringsactiviteiten van de Regio Deal beschikbaar gestelde financiële bijdragen of bijdragen in natura van een publieke regiopartner, niet zijnde een specifieke uitkering, opdracht of subsidie van het Rijk.
- *Bijdrage in natura*: een bijdrage van eigen arbeid, het verlenen van een dienst en het inbrengen of ter beschikking stellen van (on)roerende goederen zonder dat daar een (evenredige) tegenprestatie tegenover staat.
- *Regeling Specifieke uitkering vierde tranche Regio Deals*: betreft de specifieke uitkering waarin de juridische- en financiële kaders en verplichtingen voor het toekennen van de rijksmiddelen uit de Regio Envelop aan een regiokassier door het Rijk staan.
- *Triple helix*: staat voor de samenwerking tussen overheid, ondernemingen en onderwijs (kennisinstellingen). De samenwerking, zeker ook triple helix sturing in een stuurgroep, bevordert zowel het vergaren, het delen als het toepassen van kennis. Waar mogelijk worden ook inwoners verbonden aan de activiteiten.
- *360 graden leefomgeving*: een gebied/regio waar inwoners wonen, werken en leven, in het bijzonder aan de grens, waar aan beide kanten van de grens meerdere beleidsterreinen sterker samenwerken aan brede welvaart.

ALGEMENE OVERWEGINGEN

1. Krachtige regio's dragen bij aan een veerkrachtige samenleving. In Nederland staan partijen met elkaar voor grote opgaven. Opgaven, die in elke regio anders tot uiting komen. Elke regio is immers uniek, heeft een eigen verhaal, identiteit en kansen. Het is belangrijk om oog te hebben voor de specifieke opgaven en ontwikkelmogelijkheden per gebied en om de ontwikkeling van stad en landelijk gebied in samenhang te beschouwen.
2. Het gaat om regionale opgaven en kansen die de draagkracht van individuele overheidslagen overstijgen en waar interbestuurlijk samenspel en samenwerking met kennisinstututen, maatschappelijke organisaties en/of bedrijfsleven nodig is om de opgaven effectief op te pakken.
3. In Regio Deals werken regionale partijen en Rijk samen als partners om de kwaliteit van leven, wonen en werken van inwoners en ondernemers (met andere woorden, de brede welvaart) te vergroten. De kracht van de regio is hierbij het uitgangspunt. Het kabinet stelt voor deze Regio Deals middelen beschikbaar uit de zogenoemde Regio Envelop, waaruit de Regio Deals vanuit het Rijk worden gefinancierd. Ook vanuit de regio zelf wordt gezorgd voor financiering. Ter ondersteuning van hun partnerschap hebben Rijk en Regio als vertrekpunt dat de rijksbijdrage gepaard gaat met minimaal eenzelfde bijdrage aan regionale (publieke en/of private) financiering.
4. De middelen uit de Regio Envelop dienen verder als vliegwiel voor extra investeringen in de regionale ontwikkeling zodat uiteindelijk vanuit de regio nog meer financiering wordt ingezet voor de aanpak van de regionale opgaven.
5. Deze integrale en gezamenlijke aanpak met bijbehorende financiering van zowel Rijk als regio is het onderscheidende karakter van de Regio Deals ten opzichte van reguliere beleidsinstrumenten.
6. Met de Regio Deal gaan Rijk en Regio een duurzaam partnerschap aan om de opgave die in de regio speelt gezamenlijk aan te pakken. Het ondertekenen van de Regio Deal is daarbij niet het eind, maar slechts het begin van de samenwerking.
7. De bijdragen uit de Regio Envelop zijn bedoeld als een tijdelijke impuls voor regionale ontwikkeling met een duurzaam effect, waarbij structurele exploitatiekosten van lange termijn investeringen geborgd moeten zijn.

8. Regio Deals gaan om meer dan alleen de gecoördineerde inzet van financiële middelen. Zij kenmerken zich ook door een sterke, continue inzet van alle betrokkenen, het creëren van nieuwe samenwerkingsvormen en niet-financiële ondersteuning om de, in de regionale opgave gestelde, ambities en doelen te bereiken. De Regio Deals hebben een lerend en adaptief karakter.
9. De in de Regio Deal gemaakte wederzijdse afspraken over ambitie, doelen, beoogde resultaten, inzet en aanpak zijn in gezamenlijk overleg en met onderlinge overeenstemming tussen Rijk en Regio tot stand gekomen.
10. De middelen uit de Regio Envelop voor de Regio Deals vierde tranche worden door BZK beschikbaar gesteld als een specifieke uitkering op grond van de Regeling specifieke uitkering Regio Deals vierde tranche.

SPECIFIEKE OVERWEGINGEN

Regio Zuid- en Oost-Drenthe

De regio Zuid- en Oost-Drenthe beslaat het grondgebied van de Drentse gemeenten Borger-Odoorn, Coevorden, Emmen, Hoogeveen en de Overijsselse gemeente Hardenberg. Het is een grensregio, gelegen naast het Duitse Nedersaksen. De regio neemt een eigen positie in tussen de regio's Zwolle, Twente en Assen-Groningen.

Bepalend voor het landschap en het ontstaan van dorpen en steden is De Hondsrug, een hoge zandrug midden in het veengebied. De eerste bewoners vestigden zich op de hooggelegen zandgronden en brachten daar de regio tot leven. In het lagergelegen moerasgebied kwam langzaam de veenontginning op gang, een tijd waarin onder erbarmelijke omstandigheden hard werd gewerkt voor een laag loon. Deze geschiedenis zien we terug in het landschap en zien we terug in de huidige samenleving, ook in de cultuur en de sociaaleconomische structuur. Overerfbare armoede is een term die vaak valt en die de bloei van de regio bemoeilijkt. Met het stoppen van de veenwinning is er in de jaren 50 door het Rijk een succesvolle industriepolitiek doorgevoerd. Het gevolg hiervan was een grote maakindustrie in de regio Zuid- en Oost-Drenthe, echter veelal met de 'beslissers' en R&D afdelingen elders. Sinds de jaren 90 heeft de regio als gevolg van het wegtrekken van bedrijven (die in buitenlandse handen waren) banen verloren. De regio heeft zich begin deze eeuw herpakt met een focus op in de regio passende sectoren zoals groene chemie en maakindustrie.

Typerend voor de regio is de ruimte. Ruimte die kansen biedt om te vestigen, te ondernemen, te innoveren, te ontwikkelen en te recreëren. Groene ruimte die zowel inwoners als toeristen uitnodigt naar buiten te gaan en die mogelijkheden biedt voor de vrijetijdseconomie. Een belangrijke basis voor onze brede welvaart.

De meest kenmerkende meervoudige opgaven in de regio Zuid- en Oost-Drenthe zijn: Intergenerationele armoede

Bij intergenerationele armoede leeft een familie van generatie op generatie in armoede, dit kenmerkt de regio Zuid- en Oost-Drenthe. Intergenerationele armoede en de daarmee gepaard gaande slechtere gezondheid vergroot de kloof tussen mensen in de samenleving en vermindert mogelijkheden en kansen. Problemen worden overgedragen van generatie op generatie en zijn relatief moeilijk met interventies en beleid te keren.

Kwetsbare economie

Een deel van de regio is economisch relatief kwetsbaar door de economische structuur, bij conjunctuurschommelingen en langjarige crises wordt dit het meest duidelijk. Er is veel (kleiner) MKB, maar er zijn ook een flink aantal (oudere) industriële vestigingen die de groene en digitale transitie nog door moeten. Het opleidingsniveau is gemiddeld lager dan in vergelijkbare regio's. Dat leidt tot een lagere toekomstbestendigheid en innoverend vermogen, en een achterblijvende werkgelegenheidsontwikkeling.

De regio werkte de afgelopen jaren al aan economische structuurversterking in het triple helix verband van de Dutch TechZone. Dutch TechZone wordt gesteund door het ministerie van EZK. Op basis van het gelegde fundament bouwen we met de Dutch TechZone verder aan o.a. het kennis- en innovatie ecosysteem, hieronder rekenen we de GreenWise Campus (onderdeel van Universiteit van het Noorden met wo, hbo en mbo) en de innovatiehubs IQ BLVD, DOC33 en IT-Hub.

Vergrijzing en ontgroening

De regio heeft in sterke mate te maken met vergrijzing en ontgroening. 80% van de jongeren trekt weg uit de regio voor een hbo- of wo-studie en keert daarna niet terug, omdat er onvoldoende werk is passend bij hun opleiding. Met een nieuwe Regio Deal willen we meer parels naar de regio trekken. Dat vraagt een investering in onze aantrekkelijkheid op meerdere fronten: beroepsbevolking, onderwijs, voorzieningen en bereikbaarheid. En daarbij kijken we ook over de grens. De komende jaren kiezen wij voor het verder versterken van de vrijetijdseconomie en de innovatieve (maak)industrie met internationale uitstraling. We willen een regio zijn van hoogwaardig toegepaste kennis en vakmanschap.

Kansenongelijkheid

De regio heeft specifiek te maken met problemen als een gemiddeld laag inkomensniveau en schooladvies, analfabetisme en een hoge zorgvraag. Door deze problemen komen niet alle inwoners mee in de snel veranderende samenleving. En net als in de rest van Nederland is het ook voor bedrijven in deze regio steeds moeilijker gekwalificeerd personeel te vinden.

Het verdwijnen, en de nabijheid, van voorzieningen

Ouderen blijven steeds langer zelfstandig wonen. Verder komen ouderen zelfs uit andere delen van Nederland naar onze regio om van hun pensioen te genieten. Hierdoor stijgt de zorgvraag nog meer en wordt een groeiend beroep gedaan op ondersteunende voorzieningen. Mede door krapte op de arbeidsmarkt en een negatief imago van werken in de zorg, is het een uitdaging hierin blijvend te voorzien.

Urgentie en cijfers Zuid- en Oost-Drenthe

De inwoners van de regio verdienen een blijvende investering om de generatie die nu opgroeit in de regio Zuid- en Oost-Drenthe over 30 jaar, in 2050, dezelfde kansen te bieden als leeftijdsgenoten in de rest van Nederland. Dit betekent voor ons een ontwikkeling naar het landelijke gemiddelde.

De brede welvaart in deze regio staat al jaren onder druk en dat is goed zichtbaar in verschillende rapporten. Zo is er in Zuid- en Oost-Drenthe een stapeling van sociaaleconomische problematiek; de inwoners zijn lager geschoold, hebben een lager besteedbaar inkomen, ze zijn vaker werkloos en minder positief over de eigen (ervaren) gezondheid.

In landelijke gebieden in Zuid- en Oost-Drenthe krijgen kinderen van ouders met een relatief laag inkomen veel vaker een onderadvies dan daarbuiten. Soms kiezen ouders liever voor een school dichtbij, ook al sluit dat minder goed aan bij het adviesniveau van het kind.

De bevolkingsgroei in Zuid- en Oost-Drenthe neemt niet toe. In totaal zal de bevolking in de vijf gemeenten volgens ramingen afnemen met circa 7,5%. Het is vooral de categorie 20-65-jarigen die komende jaren kleiner wordt. Dit heeft effect op de leefbaarheid in de regio en de arbeidsmarkt.

In Zuid- en Oost-Drenthe is vooral de groep middelbaar geschoolden sterk vertegenwoordigd. Ook deze groep is in de economie van de toekomst hard nodig. Maar daarvoor geldt wel een grote om-, op-, en bijscholingsopgave omdat veel werk verandert en de praktisch opgeleiden in deze grote veranderingen mee moeten.

Van investeringsprogramma naar structurele investeringen:

In 2019 sloten zes gemeenten en één provincie in Zuid- en Oost-Drenthe een eerste Regio Deal met het Rijk voor vier jaar. Vanuit het Rijk tekenden mee de ministeries van LNV, BZK, OCW, VWS en EZK. Deze samenwerking, inclusief de provincie Overijssel, is de afgelopen jaren effectief en vruchtbaar gebleken.

De opgaven waar de regio voor staat zijn niet in vier jaar opgelost en vragen meerjarig commitment. Met opnieuw vier jaar investering en inzet maken de partijen een goede slag. Echter vraagt het gebied om structurele middelen om blijvend te investeren in de brede welvaart. Met als ambitie: dat de generatie die nu opgroeit in de regio Zuid- en Oost-Drenthe over 30 jaar, in 2050, dezelfde kansen heeft als leeftijdsgenoten in de rest van Nederland.

De partijen willen de goede samenwerking met het Rijk continueren. Inwoners en bedrijven plukken nu al vruchten van de samenwerking. In de regio weet men elkaar veel beter te vinden, het netwerk is versterkt. Daar is meer uit te halen en de ambitie van de regio is verder gegroeid in de afgelopen jaren. De urgentie om de achterstand tot het landelijk gemiddelde in te halen is gebleven.

Partners zien deze Regio Deal als een unieke kans om te leren de brug te slaan tussen Rijksbeleid en regionale impact. Dit doen we door het inpassen van het DNA en de dynamiek in de regio. De

Regio Deal is dus de fysieke plek én de mentale ruimte waarin de regionale actoren landelijk beleid en lokale aanpak aan elkaar verbinden en in de praktijk brengen wat werkt.

Aansluiting bij nationale beleidsdoelen of programma's

De Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027 draagt bij aan diverse opgaven uit het Coalitieakkoord 'Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst' en nationale beleidsdoelstellingen, te weten:

Kansengelijkheid:

- Iedereen in Nederland verdient een goed bestaan en moet mee kunnen doen. Dat begint bij het bieden van dezelfde kansen aan alle kinderen, jongeren en studenten om zich te ontwikkelen en te ontplooiën (programmalijs 1 en 2).
- Vergroten kansengelijkheid, door te investeren in kinderopvang, voor- en vroegschoolse educatie en de rijke schooldag (programmalijs 2).
- Het versterken van het beroepsonderwijs (programmalijs 1).
- Het bevorderen van permanente scholing (programmalijs 1).

Innovatie en economie:

- Het versterken van het bedrijfsleven en het vestigingsklimaat en stimuleren met een duidelijke strategie een maakindustrie die vooroploopt, door te voorzien in goed opgeleid personeel en het tekort aan technisch en praktisch opgeleide werknemers aan te pakken (programmalijs 3).
- Het versterken van de basis van onze kennisinstellingen en innovatieve ecosystemen en het stimuleren om in de regio en internationaal samen te werken (programmalijs 3).
- De ondersteuning van innovatieve 'startups' en 'scale-ups' en het missie gedreven innovatiebeleid gericht op de drie grote transitie: klimaat en energie, digitalisering en sleuteltechnologieën, en de circulaire economie (programmalijs 3).
- Het verzilveren van de kansen van de (digitale) economie, waarbij iedereen de kans krijgt om mee te komen door digitale kennis- en vaardigheden aan te bieden in het onderwijs en via om- en bijscholing (programmalijs 1, 2 en 3).
- Continuëren van publiek-private samenwerking op het terrein van kennis en innovatie (programmalijs 3).
- Het versterken van de kenniseconomie waarbij investeringen in onderzoek en ontwikkeling plaatsvinden (programmalijs 1 en 3).
- De huidige digitale revolutie biedt geweldige kansen voor onze samenleving en economie. Het benutten van die kansen met uitstekende digitale vaardigheden, hoogstaande digitale infrastructuur en ambitieuze samenwerking in technologische innovatie (programmalijs 1 en 3).

Gezondheid:

- De zorg voor iedereen betaalbaar, beschikbaar en bereikbaar houden. Daarbij wordt naast gezondheid breder gekeken naar: onderwijs, sport, huisvesting, bestaanszekerheid en leefomgeving (programmalijs 2).
- Meer aandacht voor preventie en een gezonde levensstijl van jongs af aan (programmalijs 2).
- Aanpakken van vermijdbare gezondheidsverschillen (programmalijs 2).
- De ambitie dat ouderen gezond ouder kunnen worden in hun eigen of een passende omgeving (programmalijs 2).

Verbinding en participatie:

- Cultuur is van wezenlijk belang voor onze samenleving en een investering in onze maatschappij: de verbindende, inspirerende en prikkelende kracht van kunst en cultuur brengt mensen bij elkaar brengt, daagt uit en biedt nieuwe perspectieven (programmalijs 4).
- Stimuleren op lokaal niveau van mogelijkheden voor burgerparticipatie en burgerinitiatieven (flankerend thema 2).

Partijen zien mogelijkheden voor aansluiting op tal van relevante landelijke programma's. Hierbij wordt ingezet op samenwerking om deze in de regio gezamenlijk uit te rollen, of dat gezocht wordt om een regionale plus op bestaande programma's.

Hierbij wordt in de samenwerking gezocht naar wederkerigheid en meerwaarde voor alle overheidspartijen, bijvoorbeeld om programma' beter uit te nutten of om elkaar van feedback te voorzien. Uitgangspunt hierbij is dat plannen naast elkaar staan en niet worden gestapeld, bijvoorbeeld om de combinatie van specifieke uitkeringen te voorkomen. Voor een goed beeld van bedoelde programma's wordt verwezen naar de bijlage.

Naast de opgaven en problematiek in de regio Zuid- en Oost-Drenthe beschikt de regio tegelijk over veerkracht. De uitdagingen die nu en in de toekomst op het gebied afkomen, gaan de draagkracht van de Regio echter ten dele te boven. De opgaven zijn complex en meervoudig. Dit maakt verdere krachtenbundeling met het Rijk noodzakelijk om de brede welvaart in regio Zuid- en Oost-Drenthe te versterken. En deze Regio Deal kan ook bijdragen aan het behalen van nationale beleidsdoelen zoals hierboven beschreven.

Het Rijk levert - naast een financiële bijdrage – ook een inhoudelijke bijdrage aan deze Regio Deal op de volgende wijze:

- Participeren in de Regio Deal op ambtelijk en bestuurlijk niveau;
- Het werken aan de wegneming van eventuele belemmeringen in wet- en regelgeving in onze (grens)regio aan de hand van concrete casussen;
- Het voorkomen van negatieve grenseffecten bij het ontwikkelen van nieuw beleid;
- Attenderen van (mee) koppelkansen en mogelijkheden vanuit verschillende departementen;
- Inbrengen van kennis, ervaring en netwerken van het Rijk en andere regio's.

Komen het volgende overeen:

1. AMBITIE, DOEL, BEOOGDE RESULTATEN EN AANPAK REGIO DEAL ZUID- EN OOST-DRENTHE 2023-2027

Artikel 1 – Ambitie

Partijen streven ernaar dat de generatie die nu opgroeit in de regio Zuid- en Oost-Drenthe over 30 jaar, in 2050, dezelfde kansen heeft als leeftijdsgenoten in de rest van Nederland. Dit betekent voor ons een ontwikkeling naar het landelijke gemiddelde. Deze ontwikkeling uit zich in een stijgend gemiddeld inkomen, minder kinderen die in armoede opgroeien, een stijgende werkgelegenheidsontwikkeling, een bij de ontwikkeling van de beroepsbevolking passende ontwikkeling van de werkgelegenheid en meer en hoger gekwalificeerd personeel.

Artikel 2 - Doel

Om de ambitie te verwezenlijken zijn de volgende zaken noodzakelijk: een aantrekkelijke leefomgeving, een ruim, passend en bereikbaar onderwijsaanbod voor de komende generaties, een sociaaleconomische structuur met ruimte voor innovatie en ondernemen, banen passend bij onze inwoners en een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Met behoud van ons unieke landschap, de (groene) ruimte en de regionale cultuur vormt dit samen de vitale, verbonden en veerkrachtige regio die de partijen voor ogen hebben.

Partijen stimuleren de kennis en expertise van zowel inwoners als bedrijven in het effectief gebruik maken van regelingen, netwerken en andere mogelijkheden.

De doelen worden nader uitgelegd in de volgende programmalijnen. De programmalijnen worden integraal aangepakt en in de uitwerking van de deal ook integraal ontwikkelt:

Programmalijn: 1 Leven Lang ontwikkelen (LLO), hier komen meerdere opgaven samen: kansengelijkheid, vergrijzing en ontgroening en intergenerationele armoede.

De regio heeft een kwetsbare leercultuur, deze willen partijen verrijken. Onder andere door levenslang ontwikkelen zo in te richten dat het past bij de vraag vanuit de arbeidsmarkt en bij alle inwoners van de regio. Niet alleen inhoudelijk: welke sectoren vragen om meer arbeidskrachten en dus opleidingen, maar ook in vorm: hoe worden de opleidingen aangeboden en wordt leren en ontwikkelen flexibel aangepast op wat werkt voor onze inwoners en werkgevers. Zo wordt een leeromgeving gecreëerd die uitdaagt tot meedoen, ontwikkelen, die kansengelijkheid bevordert en zo de regio in staat stelt om individuen en gemeenschappen bij te laten dragen aan en de vruchten te plukken van brede welvaart.

Partijen richten zich specifiek op de volgende hoofddoelen:

- Creëren rijke leeromgeving en leercultuur.
- Stimuleren van passend opleiden voor de regio.
- Innovatie van onderwijs gericht op transitie, talent en veerkracht. Jongeren & huidige arbeidsbevolking behouden voor onderwijs & arbeidsmarkt.
- De partijen stimuleren het versterken en verbeteren van grensoverschrijdend onderwijs (een geografisch 360 graden perspectief van de regio).

Programmalijn 2: Zorg en welzijn, hier komen meerdere opgaven bij elkaar: kansengelijkheid, intergenerationele armoede, het verdwijnen van de nabijheid van voorzieningen.

Partijen investeren in het positief opgroeien van de huidige en toekomstige generaties en talentontwikkeling. Aan de ene kant het versterken van de veerkracht en weerbaarheid van individuele inwoners en aan de andere kant het versterken van de omgeving en het pedagogische klimaat waarin jeugd en volwassenen opgroeien en leven. Om de doelen te halen wordt de focus verlegd van zorg naar gezondheid en investeren partijen in brede preventie.

De partijen richten zich specifiek op de volgende hoofddoelen, waarbij de focus ligt op de generatie die nu opgroeit:

- Meer kansengelijkheid voor kinderen in Zuid- en Oost-Drenthe.
- Minder (intergenerationele) armoede.
- Meer balans tussen vraag en aanbod van zorg en het opvangen van de zorgbehoefte, door insteek op preventieve gezondheid.

Programmalijn 3: Economische structuurversterking draagt bij aan de opgaven: kwetsbare economie, kansengelijkheid, ontgroening en intergenerationele armoede.

Het hebben van een baan draagt bij aan het welzijn van inwoners. En zorgt voor meer brede welvaart in de regio. Door meer economische kracht is de regio beter bestand tegen conjuncturele schommelingen. Een aantrekkelijke en economisch krachtige regio zorgt voor een beter vestigingsklimaat waarin bedrijven ontstaan of zich vestigen vanuit elders.

De partijen hebben de volgende hoofddoelen geformuleerd:

- Een veerkrachtige en toekomstbestendige economie: smart (digitaal) en circulair (groen), met sterke ketens en clusters.
- Stimuleren van innovatie en toepassing daarvan in de: maakindustrie, groene chemie, vrijetijdseconomie en zorg economie.

Programmalijn 4: Aantrekkelijke regio draagt bij aan de volgende opgaven: het verdwijnen en nabijheid van voorzieningen, vergrijzing en ontgroening, kansenongelijkheid, kwetsbare economie.

Partijen willen de regio profileren, ten behoeve van de inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Een veelzijdige en prettige leefomgeving met goed ontsloten en toegankelijke voorzieningen is hiervoor van groot belang.

De partijen hebben de volgende hoofddoelen geformuleerd:

- Een prettige leefomgeving voor huidige inwoners en voor toekomstige inwoners én bedrijven die de partijen naar de regio willen halen. Deze leefomgeving valt of staat met de nabijheid van voorzieningen (scholen, huisartsen, consultatiebureaus, winkels) maar ook de beschikbaarheid van cultuur, zoals theater, bioscoop, verenigingsleven, natuur, dagrecreatie en andere vrijetijdsbesteding.
- De regio op de kaart zetten.

Flankerende thema's:

Naast de genoemde hoofddoelen hebben partijen een aantal flankerende thema's benoemd, die als rode draden door de programmalijnen lopen. Deze worden in belangrijke mate in de resultaten en aanpak van de vier programmalijnen uitgewerkt.

Thema: Regio aan de grens: 360 graden leefomgeving

De partijen werken grensontkennend en oplossingsgericht. De regio houdt niet op bij de grens. Niet bij een gemeente of provinciegrens, ook niet bij de grens met Duitsland. Wij kijken met een 360 graden perspectief naar de regio. Dit doen de partijen met bestuurlijke en kennispartners en het bedrijfsleven aan de (Duitse) grenzen. In de komende periode worden kansen benut om verder door te gaan om met andere regio's en de rest van Nederland samen te leren en te werken. Partijen zetten zich in om het grensoverschrijdend onderwijs te verbeteren (een geografisch 360 graden perspectief van de regio).

Thema: Samen met inwoners

Partijen vinden het van groot belang dat deze Regio Deal een samenwerking is tussen overheden, kennisinstellingen, bedrijven/organisaties én de inwoners van de regio. Dit doen partijen vanuit twee beweegredenen:

- Het besef dat de uitdagingen en kansen in deze Regio Deal vragen om een bundeling van de kennis, ervaring en rollen van alle partners: overheid, bedrijfsleven, onderwijs en inwoners. Met andere woorden: alle middelen, rollen, perspectieven waarover deze partners beschikken, samenbrengen om tot toekomstgerichte, innovatieve en gedragen oplossingen te komen.

- De maatschappelijke urgentie om de stem, het perspectief en de participatie van inwoners in te brengen in beleid en uitvoering waarmee partijen de democratische legitimatie, de representatie en het draagvlak voor de keuzes en de oplossingen in deze Regio Deal in onze samenleving versterken.

Artikel 3 – Inzet en aanpak

Ontwikkeldeal

Met een programmatische aanpak op basis van integraliteit en gelijkwaardigheid werken de partijen met publieke en private partners de programmalijnen en doelen verder uit. De manier van 'lerend werken' als ontwikkeldeal in de huidige Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2019-2023, heeft haar kracht bewezen. Er liggen geen projecten zagezegd klaar op de plank waarbij financiering wordt gezocht. De resultaten worden door alle partijen gezamenlijk uitgewerkt met een integrale aanpak.

Het beoogde programma sluit waar mogelijk aan op de landelijke ontwikkelingen en bestaande initiatieven. De samenwerking in de Regio Deal vormt een plek waar Rijks- en Regionaal beleid en uitvoering elkaar ontmoeten, verrijken, versterken en samensmelten. Op nationale beleidsdoelen, (Rijks)programma's en actielijnen wordt aansluiting en samenwerking gezocht. Zoals bijvoorbeeld: het Integraal Zorg Akkoord (IZA), het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), LLO-katalysator, het Landelijk Circulair en Groene economiebeleid en de mobiliteitsvisie. De programma's blijven allen zelf verantwoordelijk voor eigen doelstellingen en zullen financieel gescheiden blijven.

De programmalijnen kennen flankerende thema's die als rode draden door het gehele programma gaan. Tevens zijn de programmalijnen sterk verbonden met elkaar en zullen op inzet en aanpak ook regelmatig samen opgepakt worden. Inzet en aanpak worden door Regio, Rijk en partners verder ontwikkeld en opgepakt:

1. Programmalijn 1 **Leven Lang ontwikkelen (LLO)**

Partijen denken het verschil te maken in aanpak door het netwerk te verstevigen en stimuleren van samenwerking van de verschillende kennisinstellingen (po tot universiteit). En intensivering van quadruple helix samenwerking met o.a. ondernemers en inwoners.

De partijen werken met de volgende aanpak aan de beoogde resultaten:

- Het stimuleren van een leerrijke omgeving en leercultuur. Onderwijs met oog voor de leefwereld van studenten en leerlingen.
- Het ondersteunen van een toekomstgericht en passend onderwijsaanbod. Met mogelijkheden voor kort cyclisch en flexibel opleidingsaanbod en mogelijkheden tot deelcertificaten.
- Formele scholing, trainingen (informele scholing) en informeel leren versterken elkaar. Dit geldt voor alle leeftijden.
- Doorlopende leerlijnen stimuleren (voor- en vroegschoolse educatie, primair onderwijs (po), voortgezet onderwijs (vo), mbo, hbo, wo).
- Werken aan toekomstgericht en hybride onderwijs op alle niveaus.
- Werken over de grens gaan partijen makkelijker en gangbaarder maken door betere accreditatie diploma's.
- Het in beeld brengen en verminderen van knelpunten van wet- en regelgeving op het gebied van (innovatief) onderwijs (in afstemming met het ministerie van OCW).
- Het in beeld brengen en verminderen van knelpunten van wet- en regelgeving op het gebied van grensoverschrijdend werken en leren (samen met het ministerie van BZK).
- De LLO-aanpak in de regio, in samenwerking met het ministerie van OCW en SZW uitrollen.
- Bevorderen van een innovatieomgeving waarin praktijk, theorie, vakmanschap en wetenschap bij elkaar komen. Bijvoorbeeld door practorataten, lectoraten en leerstoelen meer met elkaar te laten samenwerken.
- Het aanjagen van innovatie van onderwijs in de regio, gericht op talent en veerkracht (andere manieren vinden om onderwijs vorm te geven, zowel voor leerlingen als docenten).
- Het stimuleren van het ontwikkelen van hybride (vak-) opleidingen, op alle niveaus, samen met bedrijven, kennisinstellingen en organisaties.
- Het in kaart brengen van vraag en aanbod aan opleidingen.
- Concreet inspelen op nationaal beleid (EZK en OCW) gericht op voldoende en technisch geschoold (toekomstig) personeel. Bijv. Het Nationaal Groeifondsvoorstel *Investeren in talent voor de toekomst* waarmee middelen beschikbaar kunnen komen voor meer techniekpromotie in het po en vo en het Nationaal Groeifondsvoorstel LLO-katalysator waarmee middelen beschikbaar zijn gekomen om regionaal een zelfstandig functionerend LLO-ecosysteem op te zetten.

2. **Programmaliijn 2: Zorg en welzijn**
 De focus ligt op de generatie kinderen die nu opgroeit, al vanaf (voor) de geboorte. Wij bereiken hen vooral via jeugdgezondheidszorg, kinderopvang en scholen. Blijvend aandachtspunt in onze gehele aanpak is de (digitale) laaggeletterdheid. Daarnaast moeten partijen anticiperen op de snel stijgende zorgvraag terwijl het aanbod van zorg in de regio afneemt. De aanpak richt zich op:
- De rijke schooldag, denk hierbij aan in contact komen met cultuur, muziek en sport.
  - Het samenbrengen van informele en formele (zorg) structuren. Je kunt hierbij denken aan het inzetten van ervaringsdeskundigen, waarmee het 'normale' leven versterkt wordt.
  - Het ontwikkelen van een integrale aanpak gericht op kinderen en hun gezinnen die in armoede leven.
  - Stimuleren van gelijke ontwikkeling van kinderen vóór de basisschoolleeftijd.
  - Doorontwikkelen gezinsaanpak intergenerationele armoede en uitrollen in regio.
  - Doorontwikkelen en versterken regionaal werkgeverschap in de zorg en uitrollen in regio.
  - Technologie in de zorg toepasbaar maken.
  - Inzet voor behoud van toegankelijkheid van basisvoorzieningen.
  - Partijen onderzoeken of het investeren en experimenteren in zorgzame gemeenschappen bijdraagt aan meer passende ondersteuning, minder zorgvragen en minder kosten voor volwassenen en kinderen die in de knel dreigen te komen.
  - Domein overstijgend samenwerken (DOS) in samenwerking met VWS, waarin ook aandacht is voor ouderen.
  - Het stimuleren van vervoersgelijkheid, dit draagt bij aan kansengelijkheid.
3. **Programmaliijn 3: Economische structuurversterking**
 Binnen deze pijler richten de partijen zich op innovatie; in de maakindustrie, de groene chemie, de vrijetijdseconomie en de zorgeconomie. De beoogde resultaten willen de partijen bereiken met de volgende aanpak.
- Het aanjagen van innovatiekracht in de regio en het ontwikkelen, delen en toepassen van kennis, het stimuleren van samenwerking tussen mbo, hbo en wo (onder andere via practoraten, lectoraten en leerstoelen) en het bedrijfsleven.
  - Het aanjagen en ondersteunen van het vergroenen (circulair maken) en digitaliseren van (industriële) en MKB. Het bevorderen van het opdoen van daarvoor benodigde kennis en vaardigheden (skills) in via daarvoor beschikbare omgevingen en adviesaanbod (zoals Smart Industry, European Digital Innovation Hub (EDIH), digitale werkplaatsen).
  - Het versterken van structurele samenwerkingen (clustervorming) op het terrein van Human Capital en stimuleren van strategische personeelsplanning.
  - Het aanjagen en ondersteunen van een verdere samenwerking tussen kennisinstellingen, bedrijfsleven en overheden. Partijen stimuleren en ondersteunen het verdere uitbouwen en hechter verbinden van het kennis- en innovatie-ecosysteem in de regio.
  - Het ontwikkelen van een strategische acquisitie-aanpak die waarde oplevert voor de regio. In samenspel met bijvoorbeeld NV NOM en Top Dutch.
  - Het stimuleren van betere omstandigheden voor start-up/scale-up. Dit doen Partijen o.a. door initiatieven te ondersteunen en het versterken van het bestaand netwerk.
  - Het stimuleren en aanjagen van acties die leiden tot het behouden en binnenhalen van talenten en professionals (van binnen en buiten Nederland) voor de regio.
4. **Programmaliijn 4 Aantrekkelijke regio**
 Een prettige leefomgeving en goede profilering staat centraal voor de aanpak van Partijen. Voor zowel de inwoners van de regio, als de toekomstig bewoners en bedrijven.
- Profilering van de regio, de kracht van de regio laten zien. Partijen gaan de regio sterker profileren en positioneren, dit doet het programma zelf en in samenwerking met bestaande initiatieven.
  - Versterking van de infrastructuur van voorzieningen van de regio op het terrein van cultuur, sport en recreatie, inclusief vrijetijdseconomie. Hierbij sluiten Partijen aan bij bestaande initiatieven en projecten. Ook is er aandacht voor de bereikbaarheid en nabijheid van deze voorzieningen.
  - Het stimuleren van een aantrekkelijker leefomgeving (van stationsgebieden, een aantrekkelijke openbare ruimte tot theater).

- Het inzichtelijk maken van kansen en het versterken van een optimale ontsluiting van de regio Zuid- en Oost-Drenthe, zowel tussen onze kernen, als met de rest van Nederland en de grensregio met Duitsland.
- Het stimuleren van fietsmobiliteit zowel op het gebied van woon-werk verkeer als recreatief.
- Het ondersteunen van inwonersinitiatieven op het gebied van leefomgeving, leefbaarheid en het stimuleren van ontmoeting en participatie in dorpen en wijken, bij grote opgaven die op ons afkomen.

Flankerende thema's:

Thema: Regio aan de grens

Voor de Regio Deal willen de partijen geografisch een '360 graden leefomgeving'. Niet alleen een 360 graden arbeidsmarkt, maar dus ook voor recreatie & toerisme, mobiliteit, onderwijs en voor economie (bijvoorbeeld waterstof). Zo werken partijen op meerdere beleidsterreinen sterker samen met Duitse partners voor een hogere brede welvaart en een toekomstbestendige leefomgeving in de regio. Het flankerend thema regio aan de grens raakt uiteraard ook de lijnen welzijn & zorg, economische structuurversterking, leven lang ontwikkelen en aantrekkelijke regio. De inzet en aanpak is als volgt:

- Op dit thema wordt gebruik gemaakt van en aangesloten op bestaande samenwerkingsverbanden, initiatieven, agenda's, kennis en expertise.
- Het stimuleren van grensoverschrijdende samenwerkingsprojecten. Zoals het verbinden van bedrijsnetwerken aan beide zijden van de grens, grensoverschrijdende traineeships, samenwerking op het gebied van recreatie en toerisme, het bevorderen van grensoverschrijdende (arbeids)mobiliteit. Zoals bijv. Emmen-Rheine/ Nedersaksenlijn.
- Het signaleren en aanpakken van negatieve grenseffecten bij bestaand beleid en het ontwikkelen van nieuw beleid en wet- en regelgeving.

Thema: Samen met inwoners

Het betrekken van inwoners bij de uitvoering van de Regio Deal vraagt extra inzet van alle betrokkenen; op verschillende momenten, op verschillende manieren en gedurende de gehele dealperiode. Hoe dit gebeurt wordt in de komende periode nader uitgewerkt, waarbij het van het grootste belang is dat dit passend en zorgvuldig gebeurt en met veel aandacht voor de wederzijdse verwachtingen en de verschillende rollen en taken die stakeholders ten opzichte van elkaar hebben. Het uitgangspunt daarbij is gelijkwaardigheid: alle perspectieven hebben een eigen intrinsieke waarde en zijn dus waardevol.

Partijen willen de kennis en de ervaringsdeskundigheid van inwoners in deze Regio Deal activeren om dit als een basis te gebruiken: wat betekent het om inwoner in de regio te zijn en welke wensen, behoeften, noden en ideeën leven er in de regio. Het naar boven halen en expliciet maken van de kennis van de regio en de toekomstbeelden van inwoners is essentieel omdat dit een voedingsbodem vormt en de potentie bepaalt van de projecten en processen die in de Regio Deal worden uitgevoerd.

Artikel 4 – Beoogde resultaten

Partijen beogen met de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027 de genoemde doelen te verwezenlijken door de volgende resultaten te behalen per programmaliijn:

1. Programmaliijn 1 **Leven Lang ontwikkelen (LLO)**

De partijen zorgen voor meer ondersteuning en meer kansen voor een passende startkwalificatie voor jongeren en het verbeteren van skills en kennis van bestaand personeel (LLO). Dat vertaalt zich in de volgende resultaten:

- Op het gebied van vraaggericht opleiden wordt in de regio beter samengewerkt tussen onderwijs, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven. Het bedrijfsleven wordt beter bediend in haar behoefte en vraag, het onderwijs speelt daar sneller op in en is daar flexibeler in. Klaslokaal en werkvloer komen dicht bij elkaar.
- Een hoger gemiddeld opleidingsniveau van de beroepsbevolking.
- Een substantieel hoger percentage mensen met startkwalificatie (werken toe naar 100%).

- Het aantal gekwalificeerde arbeidskrachten blijft minimaal op hetzelfde niveau, ook bij een veranderende arbeidsmarkt. Tegen de trend in willen partijen dit cijfer op peil houden.
- Er is een betere balans tussen vraag en aanbod op het gebied van opleidingen en kwalificaties op basis van bovenregionaal inzicht. Hierbij wordt de link gelegd met programmalijn 4 'Aantrekkelijke regio' omdat dit bijdraagt aan het behouden en aantrekken van inwoners.
- Er zijn minder belemmeringen om grensoverschrijdend te werken en leren. Hierbij hebben verschillende partners aan de grens de krachten gebundeld.

Deze LLO-aanpak en de daarbij behorende resultaten dragen bij aan het versterken van de brede welvaart en de kansengelijkheid van de beweging van zorg naar gezondheid van programmalijn 2. Het versterkt vervolgens het arbeidspotentieel en daarmee ook de economische structuurversterking beoogd met programmalijn 3.

2. Programmalijn 2: **Zorg en welzijn**

Om onze hoofddoelen te bereiken en meer kansengelijkheid en daarmee bestaanszekerheid te creëren werken de partijen aan onderstaande tussentijdse resultaten:

- Meer (aankomende) gezinnen worden bereikt die hulp en ondersteuning nodig hebben, zodat zij eerder geholpen worden (en problemen minder escaleren).
- De gezinsaanpak intergenerationele armoede is geïmplementeerd in de reguliere werkwijze.
- Minder effect van belemmerende omgevingsfactoren op de leeruitkomsten/ talentontwikkeling van kinderen.
- Het regionaal werkgeverschap in de zorg is (in de volle breedte) versterkt. Er is een vermindering van het tekort aan zorgpersoneel (link naar economische structuurversterking) en verbeteren van de kwaliteit van het personeel (link naar LLO).
- Partijen werken aan een toekomstbestendige financiering (financieringsmodel) voor zorgzame gemeenschappen.
- De zorg maakt aantoonbaar meer gebruik van (innovatieve) technologie.
- Er zijn meer zorgzame gemeenschappen in de regio, zoals bijvoorbeeld in 'Hollandscheveld'.
- Verbetering van de vervoersgelijkheid in de regio.

3. Programmalijn 3: **Economische structuurversterking**

Om het hoofddoel van een veerkrachtige en toekomstbestendige economie te bereiken, richten de partijen zich op de innovatieve maakindustrie, de groene chemie, de vrijetijdseconomie en de zorg. Partijen kijken met een geografisch 360 graden perspectief naar de regio, ook voor de arbeidsmarkt en afzetmarkt. Het bedrijfsleven speelt, samen met de overheid en de kennisinstellingen een belangrijke rol in de circulaire economie. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de bestaande infrastructuur als de IT-hub, Greenwise Campus en DOC33. Het programma behoudt focus. Partijen werken aan de volgende resultaten:

- De innovatiekracht en de kennisdeling in de regio is versterkt en er is een beter start-up/scale-up klimaat.
- Partijen hebben een digitaler en meer circulair bedrijfsleven in de regio. Bedrijven werken hierop samen en wisselen onderling kennis en ervaring uit.
- Er wordt meer samengewerkt op het terrein van Human Capital. De focus van werkgevers en werknemers is gericht op leven lang ontwikkelen. Relevante doorlopende leerlijnen in de regio zijn versterkt.
- Het kennis- en innovatie-ecosysteem in de regio is verder uitgebouwd en staat sterker.
- De regio heeft meer talenten en arbeidskrachten om de ambities van de regio waar te maken.

4. Programmalijn 4: **Aantrekkelijke regio**

De partijen willen de volgende resultaten bereiken:

- Sterker imago van de regio, zowel binnen als buiten de regio. Door bijvoorbeeld meer positieve aandacht in de media en aansprekende en spraakmakende voorbeeldprojecten.
- Versterking van de voorzieningen van de regio op het terrein van cultuur, sport en recreatie, vrijetijdseconomie en bereikbaarheid.
- Meer jongeren die hun werkende leven starten of terugkeren naar de (geboorte)regio.
- De tekorten aan gespecialiseerd personeel (bijvoorbeeld huisartsen) in de regio te verminderen.

De doelen en resultaten uit de andere programmalijnen dragen bij aan een aantrekkelijke regio.

Flankerende thema's:

De resultaten van de flankerende thema's zullen in belangrijke mate binnen de genoemde programmalijnen worden behaald. Bij de programmalijnen leven lang ontwikkelen, zorg en welzijn, economische structuurversterking en aantrekkelijke regio zijn deze te benoemen.

Thema: Regio aan de grens

- Er zijn minder belemmeringen om grensoverschrijdend te werken en leren.
- Er is meer grensoverschrijdende samenwerking op onderwijs, arbeidsmarkt, recreatie en toerisme en mobiliteit.
- Het inzichtelijk maken en voorkomen van negatieve grenseffecten voor de bewoners van de grensregio bij het wijzigen of ontwikkelen van beleid.

Thema: Samen met inwoners

Het duurzaam en passend inzetten van de stem, het perspectief en de participatie van inwoners in de gehele deal(periode) zorgt voor meer effect, meer draagvlak en meer impact van de Regio Deal. Zoals gezegd, de manier waarop dit wordt ingevuld wordt in gezamenlijkheid goed en zorgvuldig uitgewerkt, waarbij aangesloten wordt bij bestaande praktijken en initiatieven in de regio, zoals burgerinitiatieven, projecten met ervaringsdeskundigen of goede voorbeelden van inwonerparticipatietrajecten. Dit maakt de Regio Deal projecten effectiever, het bevordert het draagvlak bij inwoners en dit vergroot de impact van de Regio Deal als geheel.

Regionale partijen, overheden en inwoners op een gelijkwaardige manier laten samenwerken pakt vaak verrassend goed uit. Een andere toepassing van dit doorsnijdende thema is het inrichten van reflectiesessies waarbij inwoners of inwonersperspectieven centraal staan. Deze beide toepassingen versterken elkaar.

Deel 2 Uitvoering & rapportage

2. Inzet middelen Regio Envelop voor uitvoering Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027

Artikel 5 – Uitgangspunten

- Partijen beogen een gecoördineerde beleidsmatige inzet van hun gezamenlijke financiële middelen op basis van de afspraken in deze Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027. De Regio geeft met die middelen uitvoering aan de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027 zoals het initiëren en/of realiseren van programma's en projecten en andere uitvoeringsactiviteiten in het kader van de ambitie, het doel, de beoogde resultaten en de aanpak van de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027 zoals bedoeld in artikelen 1 tot en met 4. Op deze wijze zetten Partijen zich in om de regionale opgave van (de) regio Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027 te realiseren.
- BZK reserveert maximaal € 30 mln. inclusief eventueel verschuldigde BTW vanuit de Regio Envelop als rijksbijdrage voor uitvoeringsactiviteiten als bedoeld in het eerste lid, volgens de in de onderstaande tabel opgenomen onderverdeling. Maximaal 3% van de totaal ontvangen rijksbijdrage mag aan uitvoeringskosten oftewel VAT-kosten (Voorbereiding, Administratie en Toezicht) worden besteed. Van dit percentage kan onder omstandigheden worden afgeweken.
De Regio Zuid- en Oost-Drenthe/de regiopartners reserveert minimaal een bedrag van in totaal € 30 mln. aan regionale financiering voor uitvoeringsactiviteiten als bedoeld in het eerste lid volgens de in de onderstaande tabel opgenomen onderverdeling:

Uitvoeringsactiviteiten	Maximale rijksbijdrage¹⁾	Regionale financiering	Totaal bedrag
Levenslang Ontwikkelen (LLO)	€ 4,75 mln.	€ 4,75 mln.	€ 9,5 mln.
Zorg en Welzijn	€ 7,3 mln.	€ 7,3 mln.	€ 14,6 mln.
Economische Structuurversterking	€ 7,3 mln.	€ 7,3 mln.	€ 14,6 mln.
Aantrekkelijke Regio	€ 4,75 mln.	€ 4,75 mln.	€ 9,5 mln.
Flankerende thema's:			
Samen met Inwoners	€ 2,5 mln.	€ 2,5 mln.	€ 5,0 mln.
Regio aan de grens	€ 2,5 mln.	€ 2,5 mln.	€ 5,0 mln.
Uitvoeringskosten (VAT)	€ 0,9 mln.	€ 0,9 mln.	€ 1,8 mln.
Bijdragen totaal maximaal	€ 30,0 mln.	€ 30,0 mln.	€ 60,0 mln.

Maximale rijksbijdrage: dit bedrag is inclusief eventueel verschuldigde btw.

- De regionale financiering is als volgt opgebouwd:

	Publieke financiering	Private financiering	Totaalbedrag
Financiële bijdrage	€ 20 mln.	€ 8 mln.	€ 28 mln.
Bijdrage in natura	€ 0 mln.	€ 2 mln.	€ 2 mln.
Bijdragen totaal maximaal	€ 20 mln.	€ 10 mln.	€ 30 mln.

- De verdeling opgenomen in de tabel in het tweede lid geldt als uitgangspunt. Partijen zijn zich ervan bewust dat gedurende de looptijd van de Regio Deal omstandigheden en/of prioriteiten kunnen wijzigen. Partijen kunnen, na bespreking in het Rijk-Regio-overleg zoals bedoeld in artikel 7, eerste lid, een gewijzigde verdeling afspreken. Op deze wijziging van Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027 is artikel 12 van toepassing.

Artikel 6 - Regiokassier

Partijen spreken af dat in het kader van de uitvoeringsactiviteiten van de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027 de *provincie Drenthe* de rol zal vervullen van regiokassier. De regiokassier draagt zorg voor het nakomen van de financiële kaders, zoals verwoord in de Regeling specifieke uitkering Regio Deals vierde tranche.

3. Governance uitvoering Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027

Artikel 7 - Rijk-Regio-overleg

1. Periodiek treden Partijen in overleg over de onderlinge samenwerking in het kader van de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027 en met andere publieke en/of private samenwerkingspartners. Dit Rijk-Regio-overleg, in het programma Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe: stuurgroep genoemd, zorgt voor de coördinatie van de inzet van Partijen in het kader van de uitvoering van Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027, de daarbij behorende uitwisseling van informatie en voor het bespreken van de voortgang, inclusief de in artikel 8 bedoelde monitoring.
2. Het Rijk-Regio-overleg vergadert tenminste eenmaal per jaar, uiterlijk in de maand september, ten behoeve van de bespreking van de in artikel 8, tweede lid, bedoelde jaarlijkse voortgangsrapportage Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027.
3. Het Rijk-Regio-overleg formuleert en bewaakt de kaders waarbinnen de uitvoering van de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027 plaatsvindt.
4. Het in het eerste lid bedoelde Rijk-Regio-overleg bestaat uit de volgende triple-helix vertegenwoordigers:
  - a. vanuit de ministeries van het Rijk:
    - i. Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties;
    - ii. Economische Zaken;
    - iii. Onderwijs, Cultuur en Wetenschap;
    - iv. Volksgezondheid, Wetenschap en Sport;
    - v. Sociale Zaken en Werkgelegenheid;
    - vi. Infrastructuur en Waterstaat.
  - b. vanuit de Regio:
    - vii. Vertegenwoordiger van de gemeente Borger-Odoorn;
    - viii. Vertegenwoordiger van de gemeente Coevorden;
    - ix. Vertegenwoordiger van de gemeente Emmen;
    - x. Vertegenwoordiger van de gemeente Hardenberg;
    - xi. Vertegenwoordiger van de gemeente Hoogeveen;
    - xii. Vertegenwoordiger van de provincie Drenthe;
    - xiii. Vertegenwoordiger van de provincie Overijssel;
    - xiv. Vertegenwoordiger namens de in het gebied actieve woningbouwcorporaties;
    - xv. Vertegenwoordiger vanuit het regionale bedrijfsleven die tevens de verbinding legt met het programma Dutch Tech Zone (DTZ);
    - xvi. Vertegenwoordiger namens de kennisinstellingen;
    - xvii. Vertegenwoordiger uit het veld van de zorg- en welzijnsorganisaties;
    - xviii. Vertegenwoordiger ten behoeve van de Aantrekkelijke Regio afkomstig uit recreatie/toerisme.
5. Het Rijk-Regio-overleg voorziet in zijn eigen werkwijze. Voor de uitvoering van de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027 maakt het Rijk-Regio-overleg hiertoe nadere werkafspraken en legt deze vast. Onder meer wordt in deze werkafspraken vastgelegd op welke wijze de Partijen verantwoording afleggen aan hun volksvertegenwoordigers en achterbannen.

4. Monitoring, evaluatie en communicatie Regio Deal

Artikel 8 – Evaluatie en voortgang

- De Regio brengt de beginsituatie van de regionale opgave in kaart. Daarnaast bepaalt de Regio een evaluatie-aanpak waarmee bijgehouden kan worden of de afgesproken inzet en aanpak (artikel 3) bijdraagt aan de doelen (artikel 2) van de Regio Deals. De beginsituatie en evaluatie-aanpak zijn beschreven in het voorjaar van 2024.
- De Regio stelt éénmaal per jaar een voortgangsrapportage op, met daarin:
  - a. de voortgang van de initiatieven en projecten;
  - b. in hoeverre partijen op schema liggen om de beoogde resultaten (artikel 4) te behalen.
- De jaarlijkse voortgangsrapportage wordt in concept voor 15 juni van ieder jaar voorgelegd aan Partijen.
- De Regio kan met de jaarlijkse voortgangsrapportage de betrokken Provinciale Staten en gemeenteraden informeren. BZK gebruikt de jaarlijkse voortgangsrapportage als input voor de periodieke voortgangsrapportage van alle Regio Deals voor de Tweede Kamer van de Staten-Generaal.
- BZK draagt zorg voor onderzoek, betreffende het geheel van de Regio Deals (o.m. de resultaten en effecten van de Deals voor brede welvaart). De Regio verleent haar medewerking hieraan.

Artikel 9 – Communicatie

1. Partijen communiceren eensluidend over de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027. Hiertoe wordt gewerkt met een kernboodschap. De kernboodschap is: 'Met de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027 wordt een stevige impuls gegeven aan de realisatie van de ambitie: 'De generatie die nu opgroeit in de regio Zuid- en Oost-Drenthe heeft over 30 jaar, in 2050, dezelfde kansen als leeftijdgenoten in de rest van Nederland. Dit betekent voor ons een ontwikkeling naar het landelijke gemiddelde. Deze ontwikkeling uit zich in een stijgend gemiddeld inkomen, minder kinderen die in armoede opgroeien, een stijgende werkgelegenheidsontwikkeling en meer en hoger gekwalificeerd personeel.'
2. De communicatie over de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027 verloopt primair vanuit de regio door de Regio, via het programmabureau Zuid- en Oost-Drenthe. Het Rijk draagt de kernboodschap ook uit via zijn eigen kanalen. De communicatie over de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027 verloopt primair vanuit de regio door de Regio, via het programmabureau Zuid- en Oost-Drenthe. Het Rijk draagt de kernboodschap ook uit via zijn eigen kanalen.
3. Er wordt een gezamenlijk communicatieplan besproken en nader afgesproken door het in artikel 7 bedoelde Rijk-Regio-overleg.
4. De Regio zal bij projecten die deel uitmaken van de uitvoering van de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027 vragen om in de communicatie over die projecten kenbaar te maken dat het project mede mogelijk is gemaakt in het kader van de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027. Hiervoor worden in het Rijk-Regio-overleg nadere werksafspraken gemaakt.

5. Slotbepalingen

Artikel 10 - Uitvoering in overeenstemming met Unierecht

De afspraken van deze Regio Deal en/of de daaruit voortvloeiende maatregelen worden in overeenstemming met het recht van de Europese Unie uitgevoerd en uitgewerkt in het bijzonder voor zover de afspraken vallen onder de werking van de Europese regels met betrekking tot aanbesteding, mededinging, staatssteun en technische normen en voorschriften.

Artikel 11 - Gegevensuitwisseling

1. De in het kader van (de uitvoering van) deze Regio Deal uitgewisselde dan wel uit te wisselen informatie is in beginsel openbaar. Indien een Partij verzoekt om geheimhouding zullen de overige Partijen deze informatie in beginsel geheimhouden en deze geheel noch gedeeltelijk aan enige derde bekendmaken, behoudens voor zover een verplichting tot openbaarmaking voortvloeit uit de wet, een rechterlijke uitspraak of deze Regio Deal.
2. Partijen dragen er zorg voor dat concurrentiegevoelige en/of privacygevoelige informatie uitsluitend wordt gedeeld voor zover dit in overeenstemming is met de relevante internationale, Europese en nationale wettelijke kaders. Zij kunnen hiertoe nadere afspraken vastleggen.

Artikel 12 - Wijzigingen

1. Elke Partij kan schriftelijk verzoeken deze Regio Deal te wijzigen. De wijziging behoeft de instemming van alle Partijen, conform het gestelde in lid 2 tot en met 4 van dit artikel.
2. Partijen treden in overleg binnen 6 weken nadat een Partij het verzoek tot wijziging schriftelijk kenbaar heeft gemaakt aan het programmteam Regio Deals BZK. Het programmteam Regio Deals BZK informeert de overige Partijen over de voorgestelde wijziging en draagt zorg voor agendering van het wijzigingsverzoek in het Rijk-Regio overleg. Wanneer vertegenwoordigers van Partijen niet kunnen deelnemen aan het Rijk-Regio overleg, kunnen zij hun instemming kenbaar maken via een e-mail.
3. Nadat alle Partijen aan het programmteam Regio Deals BZK kenbaar hebben gemaakt in te stemmen met het verzoek tot wijziging wordt dit vastgelegd in het verslag van het Rijk-regio overleg. Het wijzigingsvoorstel wordt verwerkt in een addendum, die door de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties wordt ondertekend. Het addendum, het verslag van het Rijk-Regio overleg en de verklaringen tot instemming worden als bijlage aan deze Regio Deal gehecht.
4. Het addendum wordt gepubliceerd in de Staatscourant.

Artikel 13 - Opzegging

1. Elke Partij kan de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027 met inachtneming van een opzegtermijn van 3 maanden schriftelijk opzeggen, indien een zodanige verandering van omstandigheden is opgetreden dat deze Regio Deal billijkheidshalve op korte termijn behoort te eindigen. De opzegging moet de verandering in omstandigheden vermelden.
2. Wanneer een Partij deze Regio Deal opzegt, blijft de Regio Deal voor de overige Partijen in stand voor zover de inhoud en de strekking ervan zich daartegen niet verzetten.
3. Ingeval van beëindiging van de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027 krachtens opzegging is geen van de Partijen jegens een andere Partij schadeplichtig.

Artikel 14 - Toetreding nieuwe partijen

1. In overeenstemming met alle Partijen kunnen anderen tijdens de looptijd van de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027 als nieuwe partijen toetreden tot deze Regio Deal. Een toetredende partij dient de verplichtingen die voor haar uit het convenant voortvloeien te aanvaarden.
2. Het schriftelijke verzoek tot toetreding met daarbij de concrete bijdrage aan de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027 wordt gericht aan het programmteam Regio Deals BZK. Het programmteam informeert Partijen en vraagt hen om instemming.
3. Zodra alle Partijen aan het programmteam Regio Deals BZK schriftelijk kenbaar hebben gemaakt in te stemmen met het verzoek tot toetreding, ontvangt de toetredende partij de status van Partij van de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027 en gelden voor die partij de voor haar uit de deal voortvloeiende rechten en verplichtingen.
4. Het verzoek tot toetreding en de verklaringen tot instemming worden als bijlagen aan de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027 gehecht.

Artikel 15 – Nakoming

De Regio Deal is niet in rechte afdwingbaar. Partijen kunnen op tekortkomingen in de nakoming van de Regio Deal of van afspraken die daarmee samenhangen, bij de bevoegde rechter geen beroep doen.

Artikel 16 - Counterparts

De Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027 kan worden ondertekend door Partijen in verschillende exemplaren, die samengevoegd hetzelfde rechtsgevolg hebben alsof deze Regio Deal is ondertekend door alle Partijen in één exemplaar.

Artikel 17 - Citeertitel

Deze Regio Deal kan worden aangehaald als Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027.

Artikel 18 – Inwerkingtreding en looptijd

Deze Regio Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening door alle Partijen en eindigt op 31 december 2027. De periode tot 1 januari 2024 wordt gebruikt voor de afronding van de huidige Regio Deal 19-23 (tot 31 december 2023) en de totstandkoming van het de governance en inhoudelijk programma van de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2027.

Artikel 19 - Openbaarmaking

1. Deze Regio Deal zal net als andere Regio Deals openbaar worden gemaakt door publicatie in de Staatscourant, waardoor anderen kennis kunnen nemen van de Regio Deals.
2. BZK rapporteert over de Regio Portefeuille, alsmede de hieruit voortvloeiende Regio Deals naar de Tweede Kamer van de Staten-Generaal.

Artikel 20 - Strijd met Regeling Specifieke uitkering vierde tranche Regio Deals

Enige bepaling in deze Regio Deal die in strijd is met de Regeling Specifieke uitkering vierde tranche Regio Deals (zoals deze luidt op het moment dat de strijdigheid zich voordoet of alsdan in bestuursrechtelijke zin is vastgesteld) moet als niet-bindend worden beschouwd en zal, voor zover nodig, verwijderd en vervangen dienen te worden door een bepaling die bindend en rechtsgeldig is en die de inhoud van de niet-geldige bepaling zoveel mogelijk benadert. Het overige deel van de Regio Deal blijft in een dergelijke situatie ongewijzigd.

Artikel 21 - Ongeldigheid

Indien een bepaling van de Regio Deal in enige mate als nietig, vernietigbaar, ongeldig, onwettig of anderszins als niet-bindend moet worden beschouwd, wordt die bepaling, voor zover nodig, uit de Regio Deal verwijderd en vervangen door een bepaling die wel bindend en rechtsgeldig is en die de inhoud van de niet-geldige bepaling zoveel mogelijk benadert. Het overige deel van de Regio Deal blijft in een dergelijke situatie ongewijzigd.

Artikel 22 - Publiekrechtelijke medewerking en toepasselijk recht

1. De in het kader van Regio Deal door Partijen te verlenen (publiekrechtelijke) medewerking laat de publiekrechtelijke positie en bevoegdheden van Partijen onverlet.
2. Op deze Regio Deal is uitsluitend Nederlands recht van toepassing.

Aldus overeengekomen en in tweevoud ondertekend,

Bijlage Nationale doelstellingen en programma's:

1. Actieprogramma Kansrijke Start (VWS, programmalijn 2).
2. Programma Gezonde Leefomgeving, PGLO (VWS, programmalijnen 2 en 4).
3. Programma Jeugdwerkloosheid (VWS, programmalijnen 1, 2 en 3).
4. Gelijke Kansen Alliantie (OCW, programmalijn 2).
5. Programma Terugdringen Kinderarmoede in Nederland (VWS, programmalijnen 1 en 2).
6. Aanpak Programma Terugdringen Kinderarmoede in Nederland (SZW, programmalijnen 1, 2 en 3).
7. Preventie en bestrijding van stille armoede en sociale uitsluiting (SZW, programmalijnen 1, 2 en 3).
8. Implementatieplan Aanpak geldzorgen, armoede en schulden (SZW, programmalijnen 1, 2 en 3).
9. Iedereen doet mee, met gelijke kansen (OCW, programmalijnen 1 en 2).
10. Leven lang ontwikkelen (OCW, SZW, EZK, programmalijn 1).
11. Beter sturen op kwaliteit, met en voor vitale regio's (OCW, programmalijnen 1 en 2).
12. Programma Sterk beroepsonderwijs (OCW, programmalijn 1).
13. Programma Regio's aan de grens (BZK, programmalijn 4 en flankerend thema 1).
14. Mobiliteitsvisie (IenW, programmalijnen 2, 3 en 4).
15. Programma Toekomstbeeld Fiets (IenW, Flankerend thema 1).
16. Intentieverklaring Waterstof Noordoost-Nederland en Nedersaksen (BZK, flankerend thema 1).
17. Samenwerkingsagenda Nederland – Nedersaksen (BZK, flankerende thema 2).
18. Agenda stad/City Deals (BZK, programmalijnen 1 t/m 4 en flankerende thema's 1 en 2).
19. Integraal Zorg Akkoord – IZA (VWS, programmalijn 2).
20. Gezond en Actief Leven Akkoord - GALA (VWS, programmalijn 2).
21. Strategie Digitale Economie (EZK, programmalijn 3).
22. Kamerbrief strategisch en groen industriebeleid (EZK, programmalijn 3).
23. Groeifonds: Opschaling verduurzaamde PPS in het beroepsonderwijs' (EZK, programmalijn 1 en 3).
24. JTF 2021-2027: Just Transition Fund (EZK, SZW, programmalijn 3).